

Beslut om Riktlinjer för upplåtelse av institutionernas lokaler och övrig infrastruktur till externa parter

Beslut

Linköpings universitet (LiU) beslutar att ”Riktlinjer för upplåtelse av institutionernas lokaler och övrig infrastruktur till externa parter” enligt bilaga ska träda i kraft från och med den 13 februari 2023.

Beslutet ska föras in i LiU:s regelsamling och ersätter beslutet från den 11 maj 2020 (dnr LiU-2020-01698).

Skäl till beslutet

Den 1 oktober 2022 trädde förordningen (2022:1378) om avgifter för forskningsinfrastruktur i kraft. I och med förordningens ikraftträdande utökas universitetens och högskolornas möjligheter att tillhandahålla sin forskningsinfrastruktur till externa parter mot avgift. Mot bakgrund av de nya bestämmelserna behövs en uppdatering av LiU:s riktlinjer i frågan. Justeringarna rör främst förtydliganden om avgiftens storlek och kravet på principer för infrastrukturens tillgänglighet. I övrigt har en del språkliga justeringar gjorts.

Handläggning av beslutet

Beslut i detta ärende har fattats av rektor Jan-Ingvar Jönsson vid rektors beslutsmöte i närvaro av universitetsdirektören Peter Yngve, chefsjuristen Christina Helmér och sekreteraren Maria Fält efter föredragning av universitetsjuristen Caroline Taube.

Redaktionen för regelsamlingen har granskat beslutets form.

Jan-Ingvar Jönsson

Caroline Taube

Bilaga:

Riktlinjer för upplåtelse av institutionernas lokaler och övrig infrastruktur till externa parter

Sändlista:

Universitetsledningen
Universitetsdirektörens ledningsgrupp
Enhetschefen för Campusutvecklingsenheten
Säkerhetschefen
Dekanerna
Prefekterna
Kanslicheferna
De administrativa cheferna
Internrevisionen
De lokala fackliga organisationerna
Studentkårerna
Innehållsredaktionen
Regelsamlingen
Dokument- och arkivenheten

Riktlinjer för upplåtelse av institutionernas lokaler och övrig infrastruktur till externa parter

1 Bakgrund

Linköpings universitet (LiU) samverkar i stor utsträckning med externa aktörer, inte minst privata sådana, både med och utan anknytning till anställda vid universitetet. Som en del i en sådan samverkan kan det bli aktuellt för universitetet att upplåta lokaler, maskiner, utrustning eller andra resurser till en extern part. Upplåtelse till externa aktörer av framförallt utrustning, men även lokaler, förekommer dock även helt fristående från annan samverkan.

Dessa riktlinjer reglerar institutionernas uthyrning av lokaler, maskiner och annan utrustning, både med och utan koppling till annan samverkan. Utrustning tillhörande LiU som nyttjas av en extern aktör inom ramen för ett gemensamt forskningsprojekt innebär normalt sett inte en uthyrningssituation och omfattas således inte av dessa riktlinjer.

Både i Sverige och inom EU har finansiering av forskningsinfrastruktur ökat under det senaste decenniet. På grund av detta har det också följt en ökad förväntan på att satsningen inte bara ska leda till framstående forskning utan även ökad tillväxt, konkurrenskraft och samhällsnytta. Som framgår av bland annat regeringens proposition "Kunskap i samverkan – för samhällets utmaningar och stärkt konkurrenskraft" (prop. 2016/17:50, sid 128–129) är en del i det arbetet att öka tillgängligheten till nationella forskningsinfrastrukturer för näringsliv, offentlig sektor och internationella aktörer. Vetenskapsrådet, som är en stor finansiär av forskningsinfrastruktur, har därefter i en rapport från 2019, "Vägval för framtidens forskningssystem", uttalat sig om värdet av att samarbeta kring forskningsinfrastruktur så att sådan inte underutnyttjas och om att skapa de bästa förutsättningarna för starka forsknings- och utbildningsmiljöer. Vidare har Ekonomistyrningsverket (ESV), som ett regeringsuppdrag, utrett en ökad möjlighet för lärosäten att ta ut avgifter för sin forskningsinfrastruktur (ESV 2020:13) för att möjliggöra att lärosätets infrastruktur kan göras tillgänglig för externa aktörer i så stor utsträckning som möjligt. 2022 beslutade regeringen om en ny förordning, förordningen (2022:1378) om avgifter för forskningsinfrastruktur, vilken utformades i enlighet med ESV:s förslag.

LiU ser positivt på att låta externa aktörer nyttja universitets resurser under förutsättning av att det sker med beaktande av de principer och bestämmelser som framgår nedan.

2 Principer för upplåtelse av nyttjanderätt

2.1 Prioritering

En upplåtelse av lokal, infrastruktur eller annan resurs får aldrig påverka universitetets verksamhet negativt. Om det skulle uppstå en konflikt mellan upplåtelse till en extern aktör och LiU:s verksamhet, ska den senare alltid prioriteras.

Vid prioritering mellan externa aktörer måste likabehandling iakttas och ske utifrån sakliga omständigheter. Det innebär att alla med samma förutsättningar ska ges lika möjligheter att få tillgång till resurser och dessutom på samma villkor. Om den externa efterfrågan är stor och det finns en prioriteringsordning bör den nedtecknas så att det går att visa varför universitetet prioriterat en extern aktör framför en annan.

2.2 Avgift för upplåtelsen

LiU får som statlig myndighet inte fritt sälja varor och tjänster eller ta betalt för sådana, utan är begränsad till vad som stadgas i t.ex. lagar, förordningar och regleringsbrev. Vad en myndighet får ta betalt för framgår i första hand av avgiftsförordningen (1992:191) och, när det gäller forskningsinfrastruktur, förordningen om avgifter för forskningsinfrastruktur. För att kunna ta betalt för upplåtelsen av forskningsinfrastruktur krävs det att denna helt eller delvis står under lärosätets kontroll, att det finns fastställda och dokumenterade kriterier för dess tillgänglighet och att den tillhandahålls inom ramen för lärosätets uppgifter.

Avgiften för tillhandahållandet av infrastrukturen ska bestämmas så att den täcker upp till verksamhetens kostnader (upp till full kostnadstäckning) eller, om det kan antas bli en snedvriden konkurrens, bestämmas utifrån marknadsmässiga grunder.

Enligt ovan är det alltså tillåtet att sätta en avgift som understiger full kostnadstäckning. Samtidigt är det i första hand skattemedel som finansierar universitetets verksamhet och det finns en skyldighet för LiU att värna om dessa medel så att de används på ett så effektivt sätt som möjligt. Ett underpris kan även medföra risk för förtroendeskada om universitetet misstänks för att gynna vissa samarbetsparter, vilket i förlängningen även skulle kunna vara ett otillåtet statsstöd. Vid LiU gäller därför att all upplåtelse av infrastruktur ska ske mot full kostnadstäckning.

Institutionen ska säkerställa att kostnaden beräknats korrekt och att en rättvisande del av eventuella kringkostnader förutom direkta avskrivningskostnader ingår i det beräknade priset. Kostnaden för lokaluthyrning bestäms av Fastighetsavdelningen vid Universitetsförvaltningen (se avsnitt 4).

2.3 Redovisning av intäkter

För att möjliggöra en sammanhållen och rättvis uppföljning ska intäkterna redovisas korrekt och konsekvent. Intäkter från upplåtelse av lokal ska redovisas

som uthyrning av lokal och konteras på konto 31110. Intäkter från uthyrning av utrustning ska konteras på konto 31420. Det är i normalfallet inte lämpligt att intäkter som kommer från ett företag med nära koppling till en LiU-anställd hamnar på den anställdes projektkonto. Om den anställdes projektkonto ändå ska användas, ska skälen för det framgå av avtal. Inkomster som överstiger full kostnadstäckning ska enligt förordningen om avgifter för forskningsinfrastruktur redovisas mot inkomsttitel.

2.4 Skriftliga avtal

Myndigheter behöver ha ordning på alla överenskommelser som ingås i myndighetens namn, inklusive de ekonomiska transaktioner som genomförs. För att kunna följa och förstå varför LiU t.ex. tagit emot betalningar behövs ett skriftligt underlag. Det enklaste sättet att säkerställa detta är att teckna skriftliga avtal med motparten. Skriftliga avtal medför även att förutsättningarna klargörs och att risken för missförstånd och tvister minskar. Ett ytterligare skäl till att skriftliga avtal är nödvändiga framgår av SUHF:s rekommendation "Rekommendationer avseende personer som vistas i lärosätets lokaler och deltar i verksamhet vid lärosätet men som varken är antagna till studier eller anställda vid lärosätet" (REK 2013:3) där det framgår att personer som varaktigt vistas vid lärosätet, men som inte är anställda eller studenter, endast kan göra det efter en skriftlig överenskommelse.

Före nyttjandet av en lokal eller annan infrastruktur påbörjas ska ett skriftligt avtal tecknas i enlighet med gällande delegationsordning. Notera att avtalen för mindre transaktioner kan vara av mycket enkel art. Avtal om uthyrning av lokal registreras i LiU:s fastighetssystem.

Lika viktigt som att teckna ett skriftligt avtal, är att avtalet sedan efterlevs. Ett exempel är prisjusteringsklausuler, vilka normalt behöver följas upp och åtgärdas varje år. Även avtalstiden måste bevakas så att avtalet förlängs om uthyrningen ska fortgå längre tid än vad som ursprungligen har avtalats.

2.5 Jäv och opartiskhet

Då LiU är en myndighet måste jävsreglerna alltid beaktas och regeringsformens krav på saklighet och opartiskhet iakttas. Framför allt i de fall en upplåtelse sker till en anställds bolag, eller ett bolag som den anställda eller en anhörig till denne har privata intressen i, finns det en risk för jäv. I detta sammanhang är transparens i avtalet särskilt viktigt och det ska tydligt framgå av avtalet att dessa omständigheter föreligger. Transparens minskar risken för att en situation kan uppfattas som förtroendeskadlig och uppmärksammar de inblandade på att en potentiell jävssituation föreligger. Observera att en anställd som skriver under avtalet för motpartens räkning eller har intressen i motparten inte också kan skriva under som representant för LiU.

2.6 Bisyssla

En förutsättning för uthyrning av lokaler eller utrustning är att universitetets regelverk för bisysslor efterlevs. En bisyssloverksamhet ska hållas klart och tydligt avskild från universitetets verksamhet och någon sammanblandning mellan verksamheterna får inte förekomma. Den redovisning av bisysslor som medarbetare vid universitetet är skyldiga att göra är ett verktyg för universitetet när det handlar om att avgöra om uthyrning av lokal eller utrustning kan ske eller inte. Av redovisningen ska det bl.a. framgå om det finns risk för eventuella intressekonflikter och genom en tydlig och korrekt rapportering minskar därmed risken för jävssituationer och förtroendeskada.

2.7 Identifiering av externa personer

Enligt SUHF:s ovan nämnda rekommendationer ska det finnas en förteckning på lärosätet över personer som varaktigt vistas på universitetet men som varken är anställda eller studenter. Sådan vistelse sker både när LiU hyr ut en lokal och då nyttjanderätt till utrustning placerad i LiU:s lokaler upplåts löpande eller under en begränsad period. I dagsläget finns begränsade möjligheter att på ett universitetsövergripande plan föra en förteckning över sådana personer, därmed ligger ansvaret på varje institution att ha kontroll över till vilka personer som institutionen har gett tillstånd att vistas i dess lokaler. Institutionen ska ha en förteckning som uppdateras löpande och som avtalen bör vara kopplade till.

3 Särskilt om upplåtelse av utrustning

LiU äger en stor mängd forskningsutrustning som många gånger både är unik och kostnadskrävande och som därför kan vara attraktiv för externa aktörer att få tillgång till. Utrustningen nyttjas ofta inte till sin fulla kapacitet av LiU och det finns i dessa fall möjlighet att upplåta nyttjande till någon annan, inte minst för att sänka LiU:s kostnader för utrustningen.

Det åligger respektive institution att ha fastställda och dokumenterade kriterier för tillgänglighet till sådan forskningsinfrastruktur som tillhandahålls till externa parter. Av ESV:s rapport (ESV 2020:13, s. 42) framgår att syftet med detta är att tydliggöra för olika användarkategorier hur de kan få tillgång till forskningsinfrastrukturen samt skapa transparens i prissättningen.

Vid upplåtelse av maskiner eller annan utrustning som tillhör LiU kan det vara aktuellt att samtidigt hyra ut medarbetare vid LiU för att bistå i hanteringen av utrustningen, exempelvis för att bibehålla god säkerhet eller för att maskinen inte ska hanteras på ett sätt som riskerar dess livslängd eller funktionalitet. Det kan i detta sammanhang uppstå gränsdragningsfrågor om huruvida en situation innebär uthyrning av utrustning eller försäljning av en tjänst (exempelvis som rådgivning/service eller offentlig resurssamordning enligt 4 § avgiftsförordningen). För att det ska vara fråga om uthyrning och inte en tjänst bör den eller de LiU-anställdas roll

vara begränsad och huvuddelen av arbetet med utrustningen utföras av den externa aktören.

Notera att det vid upplåtelse av utrustning samtidigt eller i stället kan vara fråga om uthyrning av lokalen där utrustningen finns. Detta förhållande är något som man måste ta ställning till i varje enskild situation.

4 Särskilt om upplåtelse av lokaler

Vid upplåtelse av lokaler, det vill säga uthyrning av lokaler i andra hand, följer några fler frågeställningar än vid upplåtelse av utrustning. För att få hyra ut en lokal i andra hand krävs i många fall tillstånd av fastighetsägaren, vilka i första hand är Akademiska hus och Region Östergötland. Region Östergötland tillåter inte att LiU hyr ut lokaler i andra hand, medan Akademiska Hus som huvudregel gör det.

Avtal om uthyrning i andra hand ska hanteras av Campusutvecklingsenheten vid Fastighetsavdelningen (FA), som även representerar LiU i avtalet, och signeras enligt gällande delegationsordning. FA fastställer vilken hyra som ska gälla och sköter eventuell kontakt med hyresnämnden gällande avstående från besittningsskydd. Ett hyreskontrakt ska normalt vara tidsbegränsat. Om det löper längre tid än nio månader uppgår uppsägningstiden för LiU:s del som huvudregel till nio månader, hyresgästen kan dock få en kortare uppsägningstid genom avtalet.

Det kan i vissa fall behöva tecknas två avtal med den som hyr; dels lokalhyresavtalet som i de flesta fall kompletteras med en överenskommelse om avstående från besittningsskydd, dels ett samverkansavtal rörande forskningsfrågorna, där aktuell institution representerar LiU.

Det finns en otydlig gräns mellan vad som utgör uthyrning av lokal respektive upplåtelse av arbetsplats, varav det senare inte hanteras som andrahandsuthyrning vid LiU. Det typiska fallet för upplåtelse av arbetsplats är när en extern aktör har tillgång till en ospecificerad kontorsplats eller möjlighet att utan ensamrätt använda ett laboratorieutrymme vid vissa tidpunkter. Hur avtalet i dessa situationer ska formuleras får avgöras i varje enskilt fall.

5 Försäkring

Externa personer som medverkar i LiU:s verksamhet omfattas som huvudregel av de försäkringar som LiU har tecknat. Att enbart nyttja LiU:s infrastruktur innebär dock inte ett sådant medverkande och det får anses tveksamt om medverkan i ett forskningssamarbete räcker för att omfattas av försäkringen. Externa personer som vistas i LiU:s lokaler bör därför räkna med att de inte täcks av LiU:s försäkringar.

Det har ingen betydelse för försäkringens omfattning vem som orsakar en skada på LiU:s lokaler eller utrustning. När det gäller utrustning är det dock en förutsättning

att utrustningen är placerad i Sverige för att försäkringen ska gälla. Självrisken för LiU:s egendomsförsäkring uppgår till tre prisbasbelopp. En extern aktör som är ansvarig för en skada ska rimligen ersätta LiU, antingen för självrisken om försäkringen täcker skadan, eller för skadekostnaden om försäkringen inte täcker skadan. Ansvaret för eventuell skada ska regleras i avtalet.

6 Säkerhets- och arbetsmiljöfrågor

Vissa frågor kring säkerhet bör särskilt uppmärksammas med anledning av att personer som varken är anställda eller studenter rör sig i LiU:s lokaler i samband med uthyrning. Institutionen har ett ansvar för de personer som har tillgång till infrastrukturen med anledning av uthyrningen och måste därför säkerställa att hyresgästen ges information om t.ex. regler och förutsättningar.

De externa personerna måste följa de regler och rutiner som finns vid LiU, exempelvis gällande ordning, öppettider, utrymning och andra säkerhetsföreskrifter. Institutionen måste även löpande hålla sig informerad om hyresgästens verksamhet i lokalerna och hur utrustningen används så att användningen av lokaler och utrustning inte sker för felaktiga syften, på ett sätt som medför säkerhetsrisker eller arbetsmiljörisker för verksamheten i omgivande lokaler eller i strid med exempelvis regler om produkter med dubbla användningsområden (se www.isp.se). Institutionen måste även säkerställa att de externa personerna inte får del av information som dessa inte ska ha tillgång till.

Den externa aktören har arbetsmiljöansvaret för sina anställda och det åligger denne att informera sig om riskerna som kan finnas i LiU:s lokaler eller vid användning av LiU:s utrustning. I de fall arbete sker på ett gemensamt arbetsställe, dvs. på en arbetsplats där anställda från både LiU och den externa aktören arbetar och påverkar varandras arbetsmiljö, ska det utses en ansvarig person för samordningen av arbetsmiljöfrågor (3 kap. 7 d– 7 g §§ arbetsmiljölagen).

Externa personer som vistas som gäst i LiU:s lokaler mer än tillfälligt, ska ha ett passerkort, t.ex. ett s.k. gästkort. Passerkorten måste gå att knyta till en specifik individ. Om kortet inte är kopplat till ett LiU-ID, ska institutionen föra ett register över vilka personer som har kvitterat ut vilka kort. Behörigheten till LiU:s lokaler ska upphöra så snart som avtalet för upplåtande av lokalen upphör. LiU har under vissa förutsättningar rätt att ta fram loggar för vilka passerkort som använts vid specifika tider och platser.

För mer information om säkerhet se bl.a. Riktlinjer för användning av lokaler vid Linköpings universitet (LiU-2019-01081) och Riktlinje gällande roller inom tillträdeshantering (LiU-2019-04451). Vid uthyrning av lokal eller utrustning som kan innebära en säkerhetsrisk ska kontakt tas med Miljö- och säkerhetsenheten (FA) för rådgivning.

Signature page

This document has been electronically signed
using eduSign.

eduSign